

תולדות ג

בנו", און ס'איז כאילו ווי יצחק וואלט געווען דער קרבן שנקרב. ובלשון רש"י "כאלו בני שחוט . . דמו זרוק . . בני מופשט כאלו הוא נקטר ונעשה דשן". און וויבאלד ס'איז כאילו ווי מ'האט גע-טאן די אלע עבודות מיט יצחק'ן, אים מקריב געווען ע"ג המזבח, דעריבער איז ער נתקדש געווארן בקדושת עולה תמימה שנפסלת ביוצא.

עפ"ז אבער — אז יצחק האט א גדר פון א קרבן שכבר נקרב ע"ג המזבח — דארף מען האבן א ביאור: בנוגע דעם זכות העקידה זאגן חז"ל בכמה מקומות, אז "אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח". וואס פון דעם דיוק לשון חז"ל "צבור על גבי המזבח" — ניט (ווי לשון רש"י במק"א) "צבור ועומד לכפרה" (וכי"ב) — איז מוכח, אז דער זכות העקידה איז פארבונדן דער-מיט וואס "אפרו של יצחק" איז ("פאר-בליבן") על גבי המזבח.

[נאך מער: די גמרא זאגט אין זבחים: "מזבח מנא ידיע (פון וואנעט האט מען געוואוסט ביים בנין מקדש שני וואו איז

א. אויפן פסוק: "גור בארץ הזאת" זאגן חז"ל, אז יצחק האט ניט געטארט ארויסגיין פון ארץ ישראל קיין חוץ לארץ, ווייל ער איז געווען אן "עולה תמימה". מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת".

און ווי מפרשים זיינען מבאר, אז גאנץ א"י "חשובה אצלו כמו העזרה", און חוץ לארץ — "כחוץ מן העזרה". און דעריבער, זייענדיק אן "עולה תמימה" — "שהיא קדש קדשים", טאר ער ניט ארויסגיין פון א"י, ע"ד ווי "אין קדש קדשים יוצא לחוץ מן העזרה".

דער טעם פארוואס יצחק האט די קדושה פון אן עולה תמימה באופן אז "אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת"

— דלכאורה: די קדושה ווערט דוקא נאך דעם ווי מאיז מקריב די עולה על גבי המזבח, אבער אן עולה תמימה ח"י איז ניט שייך אז עס זאל נפסל ווערן ביוצא —

איז מובן פון דברי חז"ל אויפן פסוק "ויעלהו לעולה תחת בנו", אז די הקרבת האיל איז געווען במקום יצחק ("תחת

(6) שם. נ"ת בלקיש ח"ל ע' 76 ואילך.
(7) ירושלמי תענית פ"ב ה"א. וכן בתרי" (ופרש"י) בחוקותי כו, מב. תנחומא ס"פ וירא. ב"ר פצ"ד, ה. וראה הנסמך בהערה הבאה.

— לשון זה איתא גם בתנחומא ובמדב"ר שבהערה 5, אבל שם קאי על עבודת ההקטרה בהאיל (ע"ג המזבח), שיהי' כאלו הקטרה זו נעשית ביצחק, ומובן מדוע מדגיש "ע"ג המזבח". משאי"כ במקומות הנ"ל שקאי בנוגע לזכות העקידה בכלל, הרי בזה נוגע (לכאורה) רק "אפרו של יצחק" (בכלל), ולא זה שנשאר "צבור ע"ג המזבח".

(8) וירא כב, יד. וראה ברכות סב, ב. תענית טז, א. ועוד.

(9) סב, רע"א.

(1) פרשתנו כו, ג.

(2) ב"ר פס"ד, ג. פרש"י פרשתנו שם, ב (וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 200 ואילך — ביאור החילוקים בין הבר' ופרש"י).

(3) רא"ם לפרש"י שם (הובא גם ביפ"ת לב"ר שם).

(4) ראה לקו"ש שם (ע' 201 הערה 7) ש(גם) מטעם זה שינה רש"י מלשון הבר' ע"ש.

(5) ב"ר פנ"ז, ט. פרש"י עה"פ (וירא כב, יג). תנחומא שלח יד. במדב"ר פנ"ז, ב.

(6) וירא שם.

מקום המזבח) . . אפרו של יצחק ראו שמונה באותו מקום — פון „אפרו של יצחק“ האט מען געוואוסט צו קובע זיין מקום המזבח.

איז ניט מובן: דער ארט פון דעם „דשן“ וואס בלייבט איבער פון קרבן — וואס דוגמתו (ביי יצחק) איז „אפרו של יצחק“ (וועלכער האט דעם זעלבן גדר ווי דער „דשן“ פון דעם איל¹⁰) — איז ניט „על גבי המזבח“, ווארום עס דארף דאך זיין תרומת הדשן והוצאת הדשן¹¹; איז ווי זאגט מען אז אפרו של יצחק איז „צבור (ומונח)¹² על גבי המזבח“¹³?

ב. דער ביאור בזה בפשטות (ע"ד הנגלה) איז, אז ביי הקרבת האיל זיינען ניט געווען די ענינים פון תרומת הדשן והוצאת הדשן:

תרומת הדשן איז ניט געווען שייך, ווייל די עבודה פון הרמת הדשן פירט

זיך אויס דערמיט וואס „ושמו אצל המזבח“¹⁴, און ביי דער עקידה (וואס איז א דין פון במה קטנה¹⁵) איז ניטא די מציאות פון „אצל המזבח“ — אויב ניט על גבי המזבח איז דאס אין גדר פון „חוק“¹⁶;

אויך — דער טעם פון הוצאת הדשן איז (ווי רש"י¹⁷ זאגט) ווייל „אין מקום למערכה“ — אויב מען וועט ניט אראפ-נעמען דעם דשן פון מזבח וועט ניט זיין ארט פאר דער קומענדיקער מערכה¹⁸; ביי דעם מזבח וואס אברהם האט גע-בויט לעקידת יצחק איז, כמובן, ניט שייך דער טעם.

[ו"ל אז וויבאלד אז ס'איז ניט געווען קיין חיוב צו אראפנעמען דעם דשן פון מזבח, איז מסתבר אז דער דשן איז גע-בליבן על גבי המזבח, ווייל

(10) כלשון רש"י (הגיל בפנים), כאלו הוא נקטר ונעשה דשן.

ולהעיר מרדיל לפדריא פליא (אות נט) דלפמ"ש בתניא רבתי סי' ד (ה) דיצחק. נעשה דשן וה' אפרו מושלך כו' והביא הקב"ה עליו טל וח"י — „יתיישב לשון אפרו של יצחק . . וא"צ לדחוק שאפר האיל שהוא תמורתו נחשב כאילו יצחק עצמו קרב“.

(11) צו ו, ג-ד.

(12) כ"ה בפרשי בחוקתי שם (וליתא בשאר המקומות שנשמנו בהערה 7), וע"פ המבואר לקמן בפנים — שכאן לא היתה תרומת הדשן והוצאת הדשן — י"ל שלכן מוסיף רש"י „ומונח“, המדגיש ענין של קביעות (משא"כ הלשון „צבור“ רק שולל פזור). [ומה שרש"י בפ' וירא כתב רק „צבור (ונומד לכפרה)“ — נת' בההתעודות].

(13) וראה תניא רבתי (שבהערה 10) „וה' אפרו מושלך על הר המורי“, ובס' שמן ששון (להמג"א. נדפס בריש ספרו זית רענן) פ' וירא, „שהרים אברהם הדשן והניחו על הר המורי כדון תרומת הדשן“ ע"ש.

ולהעיר ממאמר ר"י הגלילי במכילתא בשלח (יד, טו), ומזבחו של יצחק כו' ויצחק כאלו עקוד עליו [נתון על המזבח כו' — ולא אמר „אפרו של יצחק“.

(14) צו שם, ג. אבל להעיר מסהמ"צ להרמב"ם (מ"ע ל). „היא שנצטוו להסיר הדשן בכל יום מע"ג המזבח“ ולא הזכיר הענין דושמו אצל המזבח. וראה חינוך (מצוה קלא) ב"שרשי המצוה“. ואכ"מ. (15) כמ"ש ברד"ל לפדריא שם (ס"ק מד). וראה צפע"נ עה"ת וירא כב, ו. אבל להעיר מפנים יפות וירא שם, ז.

(16) אף שמקום העקידה ה' מקום המזבח שבמקדש (כגיל בפנים). וראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ב ה"א-ב) — הרי אז אין שייך קדושת עזרה כו'. אבל ראה פנים יפות שם.

(17) צו שם, ד. וראה תמיד כה, ב במשנה. וראה בפרטיות אנציקלופדי תלמודית ערך דשון מזבח החיצון. וש"נ. וראה הערה הבאה.

(18) וגם להדיעות (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ב הי"ג. ועוד) שדשון המזבח נעשה בכל יום גם כשיש מקום למערכה (וראה אנציקלופדי תלמודית שם ע' ד-ה, וש"נ) — הרי תוכנו של דשון המזבח הוא (ע"ד דישון (הטבת) המנורה — רש"י תצוה ל, ז) ניקוי המזבח (בשביל מערכה הבאה), כמובן. ומה מובן בנודד שלא ה' צורך עוד בהמזבח, עד הזמן שבהר ה' יראה, שאין שייך חיוב דשון.

פארברענען בלייבט דערפון אפר, איז דאס אבער א נייע מציאות.²³

(ב) די פעולה (נחת רוח) פון א קרבן עולה — וואס איר הקרבה ווערט פאר-ענדיקט מיט איר שריפה ע"ג המזבח — איז דורך דעם וואס זי איז ריח ניחוח („וירח ה' את ריח גו"²⁴), ד.ה. בעת זי ווערט פארברענט והולכת ונעשית אפר, אבער ניט לאחר זמן —

עפ"ז איז ניט גלאטיק וואס מען זאגט אז דער זכות העקידה איז עומד לדורות, בלשון „אפרו של יצחק" — „אפר" איז מדגיש דעם היפך, אז די עקידה (און פעולת ההקרבה) איז ניטא!

ולכן נ"ל, ובהקדים, אז עס זיינען פאראן כמה אופנים ווי א זכות ופעולת המצוה ווירקט לאחר זמן.²⁵

(א) א זכות וואס האט זיך אויפגעטאן (ונגמר) בעבר. ד.ה. די עשיית המצוה טוט אויף א זכות וועלכער בלייבט ביים אדם אויף שפעטער (שטענדיק). אבער די סיבת הזכות האט זיך אפגעטאן אינ-גאנצן בעבר.

(ב) די עשיית המצוה (וזכותה) איז גע-ווען בעבר, אבער פעולת המצוה איז אן ענין נמשך ובמילא אויך זכותה — עס ציט זיך שפעטער, כולל — ציט זיך אין דעם זמן ווען מען נויטיקט זיך אין דעם זכות.

(ג) די פריערדיקע עשי' — האלט (דערנאך) אין איין נתיחדש ווערן, אזוי,

דער דין איז דאך „כל הנוגע במזבח יקדש"¹⁹, און „אפילו קרבן פסול שעלה עליו . . לא ירד"²⁰, ובמילא, בשעת ס'איז ניטא קיין חיוב (וטעם) צו אראפנעמען דעם אפר, איז „לא ירד". (וראה לקמן ס"ג).

און דעריבער איז אויך „אפרו של יצחק" (בדוגמא צו „דשן" פון דעם איל) — „צבור על גבי המזבח".

אבער מען דארף נאך האבן ביאור: ביאור הנ"ל איז נאר א טעם פארוואס „אפרו של יצחק" קען בלייבן און איז געבליבן „צבור ע"ג המזבח": דערפון אבער וואס חז"ל פארבינדן זכותו של יצחק מיט דעם וואס „אפרו . . צבור על גבי המזבח" איז משמע, אז דאס איז פארבונדן מיט זכות העקידה גופא.

מוז מען זאגן, אז אע"פ אז דער „דשן" פון אן עולה דארף אראפגענומען ווערן (בדרך כלל) פון מזבח (כאטש אז אן עולה איז כליג לה') — איז אבער די „קדושת עולה" פון יצחק'ן (דורך דער עקידה) אין אן אופן, אז זיין „אפר" (דשן) בלייבט „צבור (ומונח) על גבי המזבח".

ג. ויש לומר, ובהקדים:

(א) בכלל איז מוכח, אויך פון הלכה בפועל, אז ווען א זאך ווערט אפר, איז עס ניט די פריערדיקע מציאות.²¹ לדוגמא ביי ביעור חמץ — למ"ד דאין ביעור חמץ אלא שריפה.²² הגם אז נאכן

23 ראה סוף תמורה ובמפרשים שם. טושי"ע (ודאדא"ז) אויך סתמ"ה. ועוד.

24 לשון הכתוב — נח ה, כא.

25 כהנא לקמן — ראה גם מפענת צפונות פרק ה. ושו"ת.

19 תצוה כט, לו.

20 פרש"י שם, מזבחים פג, ב.

21 ראה חידושי הרשב"א קידושין נו, ב. ועיין

אגה"ק שהובא לקמן בפנים סעיף ד.

22 משנה פסחים רפ"ב.

צבור על גבי המזבח" — ער ווערט
איצט נשרף ע"ג המזבח און איז איצט א
„ריח ניחוח“.

ד. ובעבודת האדם יל"פ:

דער ביאור פון „דשן“ אין עבודת
האדם איז³¹:

דער ענין פון אפר מצד עצמו (ניט
מצד דער סיבה ומצב וועלכע האָבן עס
געמאַכט אפר) איז — תכלית הגשמיות.
ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין
תניא³², אַז דער אפר וואָס בלייבט
איבער פון אַז „עץ הנשרף“ איז דער
יסוד „העפר שבו היורד למטה ואין האש
שולט בו כו' העפר הוא חומרי יותר
מכולן (שאר היסודות)“.

און דאָס איז דער ענין פון דשן
המזבח: דער חלק הקרבן וואָס ווערט
פאַרברענט אויפן מזבח, איז מרמז אויף
די איידעלע ענינים פון וועלט, וואָס זיי
קענען אינגאַנצן נתעלה ווערן און נכלל
ווערן אין קדושה. וואָס בכללות זיינען
דאָס די עניני העולם מיט וועלכע מאַיז
מקיים אַ מצוה³³, תשמישי מצוה,
תשמישי קדושה³⁴ כו'.

אַבער דער אפר וואָס בלייבט איבער
פון קרבן איז אַ רמז אויף די נידערי-
קערע זאכן פון וועלט וועלכע קענען

אַז ס'איז פונקט כאילו ווי די מצוה
ווערט איצט געטאָן³⁵.

דערמיט איז מובן וואָס עס שטייט ביי
דוד המלך²⁷: „בשעה שנכנס דוד לבית
המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אי
לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון
שנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו
כו'“

— דלכאורה: זיכער איז געווען ניכר
במחו ולבו של דוד דער „שעבוד הלב
והמוח“ פון זיין פריערדיקער הנחת
תפילין (וכיו"ב), היינט פאַרוואָס האָט
ער זיך געזען „ערום בלא מצוה“?

איז דער ביאור אין דעם: דער שעבוד
הלב והמוח איז אַ פעולה נמשכת פון זיין
פריערדיקער הנחת תפילין, אָבער די
עשיית המצוה גופא האָט ער ניט איצט;
משא"כ מצות מילה²⁸ איז מתחדשת בכל
רגע²⁹, ובמילא איז עס כאילו ווי ער
האָט זיך איצט מל געווען.

און דאָס איז אויך דער חידוש פון
דער עקידה: דער זכות העקידה איז אין
אַן אופן אַז ס'איז כאילו ווי יצחק ווערט
איצט (בכל רגע) נשרף מחודש³⁰ על גבי
המזבח; ובמילא איז „אפרו של יצחק . .

(26) וכן חלוק בקנינים עדי"ן — ראה מפענח
צפונות שם ס"ג, סכ"ה, ס"ג, ושי"ן.

(27) מנחות מג, ב. וראה גם לקריש ח"ג ע' 759
ואילך.

(28) שו"ע (וידאה"ז) או"ח סכ"ה ס"ה (יא).

(28*) היינו המצוה להיות מהול (משא"כ המצוה
למול — ראה מכתב הצפוני כשד"ח סוף קונט
המצ"ה ובהנסמן בהערה הבאה) — אלא מכיון
שהמצוה להיות מהול (שע"י פעולת המילה)
מתחדשת בכל רגע, ה"ז נחשב כאילו שיש לו (גם)
פעולת המצוה בכל רגע.

(29) מפענח צפונות שם ס"ה, ושי"ן.

(30) ראה מכילתא (שבהערה 13). ויצחק כאלו
עקוד עליו כו'.

(31) בהבא לקמן — להעיר מסודר ד"ה להבין
ענין תרומת הדשן (ל, ג ואילך). אוה"ת בשלח (ע'
תלה"ו) ס"ע תנב ואילך. ע' תסג). אוה"ת צו (כרך ג)
ע' תתא"ב. ד"ה ולבש תרסיח (ע' קמו ואילך). ועוד.
(32) אגה"ק ס"ו טו (קכא, ב).
(33) ראה המשך תעריב ח"ב (ע' תתפג. תתקסא).
ולהעיר משערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ז
ופע"ג ובקיצורים לשם. וראה לקיד ח"א קמט, ב
ואילך.
(34) ראה מגילה כו, ב.

טוט די דברי הרשות לשם שמים, צוליב קדושה.

א העכערער אופן אין עבודה (מיט דברי הרשות) איז — „בכל דרכיך דעהו“: ניט אז דורך דעם וואס ער טוט זיי וועט ער צוקומען דערנאך צו „דעהו“, נאר אין זיי גופא („בכל דרכיך“) — „דעהו“: זיי זיינען טאקע „דרכיך“ — דברי הרשות, אבער די דברי הרשות אליין ווערן אז ענין פון קדושה.

ע"ד ווי תרומת הדשן, וואס אויפן מזבח גופא קען עס ניט בלייבן (סאיז „דרכיך“), אבער — „ושמו אצל המזבח“, עס בלייבט בסמיכות צום מזבח ונבלע במקומו.⁴⁰

ה. עפ"ז וועט מען פארשטיין פאר- וואס „אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח“:

דער אויפטו פון עקידת יצחק איז — דער ענין פון מסירת נפש בפועל, מסירת הגוף כפשוטו. ביי אברהם'ס אריינווארפן בכבשן האש (באור כשדים)⁴¹, איז ניט געווען דער בפועל, ווייל דער אש האט אים כלל ניט אנגע- רירט⁴²; משא"כ ביי יצחק'ן, איז בשעת העקידה — „פרחה ויצאה נשמתו של יצחק“⁴³, און סאיז דערנאך געווען ביי אים תחיית המתים⁴⁴.

ניט נכלל ווערן אין דעם אש המזבח (ווערן אינגאנצן קדושה). ובכללות זיי- נען דאס די דברי הרשות מיט וועלכע א איד פארנעמט זיך.

און דעריבער קען דער דשן ניט בלייבן על גבי המזבח — תכלית הקדושה.

אין דעם גופא זיינען פאראן צוויי מדריגות³⁵:

(א) דער „דשן“ מיט וועלכע מ'איז מקיים תרומת הדשן, וואס דער דשן בלייבט עכ"פ „אצל המזבח“. (ב) דעם דשן וועלכן מען נעמט ארויס „מחוץ למחנה“.

ו"ל אז דאס איז דער חילוק צווישן די צוויי אופני עבודה³⁶ פון „כל מעשיך יהיו לשם שמים“³⁷ און „בכל דרכיך דעהו“³⁸:

„כל מעשיך יהיו לשם שמים“ מיינט, אז בשעת ער טוט די מעשים זיינען זיי ביי אים אין אן אופן פון מעשיך, דברי הרשות, נאר ער טוט זיי „לשם שמים“, צוליב קדושה, דערנאך וועט ער פון זיי האבן א תועלת אין עניני שמים.

דאס ווערט נרמז אין דעם דשן וואס מען נעמט ארויס „מחוץ למחנה“ — סאיז ניט אין מחנה דקדושה³⁹; דארט אבער איז עס „(אל) מקום טהור“, ער

(40) רש"י ד"ה תרומת הדשן פסחים כו, א (וכן הובא בסדור שם. אוה"ת בשלח שם). וראה ב' הדיעות בתורה נבלעין — יומא כא, א. תורה דישון — זבחים סד, א.

(41) ראה פסחים ק"ה. א. פדריא פכ"ז, רפנ"ב. ב"ר פלי"ה, יג. ובכ"מ.

(42) ראה פסחים שם: ארד ואצנן כו'.

(43) פדריא פליא קרוב לסופו. זחא"ס, א (תוספתא). וראה לעיל הערה 10.

וראה שעה"ת לאדהאמיצ ח"א ד"ה אחרי היא תלכו פליח (מו, ד), כעקידת יצחק . . שפרחה

(35) ראה במקומות שבהערה 31 — ע"ד שני מיני בירורים (אבל שם הוא באר"א).

(36) ראה בזה לקו"ש ח"ג ע' 907, 932. ח"י ע' 104. ועוד.

(37) אבות פ"ב מ"ב.

(38) משלי ג, ו.

(39) חוץ לשלש מחנות (ראה תו"כ ויקרא ד, יב. יומא סח, א. זבחים קה, ב). וצ"ע בסדור שם (לא, רע"ג. וכה בדרך חיים נד, ד), חוץ למחנה שכינה.

אלא לקח את כל מעשר ממנו וזרע
צדקה לעניים כד"א⁵⁰ זרעו לכם
לצדקה —

אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁵¹, אז
יצחק האט געזיט דגן כפשוטו, און דאס
איז געווען ממנו פון וועלכן ער האט
גענומען מעשר א.ז.וו. ס'איז אבער ח"ו
צו זאגן אז זיין "וירע" איז געווען אין
חוכן און ענין פון זריעת דגן; נאר זיין
"זרע דגן" איז געווען — "זרעו לכם
לצדקה".

ולהעיר לויט א צווייטן מחז"ל: יצחק
האט מתקן געווען מעשרות⁵², און ווי-
באלד אז מעשר איז דוקא פון אייגענע
תבואה⁵³, האט ער דעריבער (און נאר
דערפאר) געזיט דגן, צוליב מפריש זיין
מעשר.

ווייל אז היינו הך: שורש המצוה
דמעשרות וכי"ב איז צדקה⁵⁴.

ז. און דערפאר איז "אפרו של יצחק
.. צבור ע"ג המזבח", ווייל דורך דער
עקידה איז יצחק נתקדש געווארן ביז
אין אן אופן וואס גיט נישט קיין ארט פאר
"חול" (וואס באלאנגט בחוץ) — אויך
"אפרו" (זיינע ענינים הגשמיים) זיינען
"צבור על גבי המזבח", כולו — כליל
לה⁵⁵.

די דרגא פון מסירת נפש נעמט זיך
פון עצם הנשמה ממש, וואס איז דבוק
ימיוחד מיט אלקות בתכלית היחוד, ביז
אז דאס נעמט דורך אלע חלקי האדם
בשורה, אויך דעם חומר הגוף⁵⁶. און דער-
פאר קומט עס ארויס אין מסירת הגוף
ג"כ פארן אויבערשטן.

און דעריבער, דורך דער עקידה איז
יצחק נתקדש געווארן אין אן אופן און
(אויך) זיין גוף איז געווארן אינגאנצן
קדוש — ובמילא זיינען אויך די ענינים
הגשמיים פון יצחק'ן נתעלה געווארן אין
א דרגא עולה, כליל לה: זיינע גשמיות-
דיקע ענינים זיינען געווען אזוי בטל
ומיוחד צו קדושה, ביז אז ער האט כלל
"ניט געפילט" זייער "גשמיות"⁵⁷, זייער
ענין איז געווען נאר — עבודת ה'.

וא"ו. ווי גערעדט אמאל בארוכה⁵⁸
אין דעם פירוש אויף דעם וואס עס
שטייט אין פרקי דר"א⁵⁹ אויפן פסוק⁶⁰
"וירע יצחק": "וכי יצחק זרע דגן ח"ו

נשמתו ממש" (וראה שם כל הפרק). וראה המשך
תעריב פס"ב. אבל בשעה"ת שם לפניו (פליז — מו,
ב) דאף ש.עקידת יצחק זהו כמו מסין בפ"מ ..
ופרחה נשמתו מאימת מות בפ"מ מ"מ כשחסר
מעשה ההריגה בפ"מ זהו חסרון העיקר במסין
שבגוף. ואכ"מ.

(44) ראה מאמרי אדה"ז — תקס"ב (ח"א) ע' יג.
ובארוכה שעה"ת שם פליז"ת. המשך תעריב שם.
ועוד.

(45) ראה שעה"ת שם (ושם פליז (מו, א), שזה
למעלה מעליות הגופים דחנוך ואליהו שהם בבחי'
מצאות בפ"ע רק שזנזכר, משאיכ במסג"פ בגוף
גם, חומר הגוף .. הוא בהתכללות זאת ממש. ע"ש
ובפליז).

(46) ראה לקושי ח"י שם (ע' 105) — ב' האופנים
בובכל דרכיך דעהו.

(47) לקושי ח"ה ע' 74. וראה בהערות שם.

(48) רפליג.

(49) פרשתנו כו, יב.

(50) הושע י, יב.

(51) שבת סג, א. ושי"נ.

(52) רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"א. וראה בארוכה
לקרש שם (ע' 68 ואילך).

(53) רמב"ם הל' מעשר פ"ב ה"ב.

(54) ראה בבאורי טעמי המצות: ס' החינוך מצות
ראשית הגז (מצוה תתק). מו"נ ח"ג פליט.

(55) להעיר מ"וונתי-תריס" (ע' נא. נו ואילך)
בביאור מחז"ל (פדרא ספליא) דאפר אילו של יצחק
הוא יסוד מזבח הפנימי — קטורת, בחי' התקשרות
ועוצם הביטול שלמעלה מבירורים דקרבות. וראה
לקמן סעיף ח.

„אל מקום טהור“ — כל מעשיך לשׁשׁ —
— אבער דאָך איז עס מחוץ למחנה.

אויף דעם קומט די באַוואַרעניש, אַז
דער טעם פון הוצאת הדשן איז ווייל
„אין מקום למערכה“, אבער אויב ס׳איז
דא „מקום למערכה“ נעמט מען ניט
אַראַפּ דעם דשן; דער „היתר“ צו פאַר-
נעמען זיך מיט דברים גשמיים (אין אַן
אופן פון „מחוץ למחנה“) איז נאָר אויב
עס קומט דערפון אַרויס אַ תועלת פאַר
דער קומענדיקער מערכה — דורך דעם
וועט מען קענען מאַרגן דאווענען נאָך
בעסער⁵⁸;

דער אַרט פון אַן אידן דאַרף זיין און
איז אין פנים. אַי, ער איז אַ נשמה בגוף
און האָט צרכים גשמיים — איז גענוג
ווען זיין התעסקות אין גשמיות איז
„אצל המזבח“; אבער אַרויסגיין „מחוץ
למחנה“ — ניט דאָס איז דער אמת׳ער
אַרט פון אַן אידן. אפילו ווען ער טוט
אין די דברי הרשות שלו לשם שמים —
איז עס אַן עבודה פחותה; ער איז ניט
מוזג כּוס לרבו, נאָר מבשל קדרה לרבו
און דאַרף בייטן זיינע „לבושים“⁵⁹

(דעם קאָך אין דעם „בישול“ — פון
זיינע מעשה דבור ומחשבה⁶⁰).

און דערפאַר איז מען מקדים אמירת
פרשת העקידה לכל עניני היום, ווייל
כדי דאָס צו דערהערן מאַנט זיך מסירת
נפש דיצחק. די מסירת נפש בשעת

און דאָס איז אויך דער טעם וואָס מען
דריקט אויס דעם זכות העקידה מיט
דעם לשון וענין „אפר“ דוקא: דער זכות
העקידה באַשטייט אין דעם אופן מסירת
נפש פון יצחקין — דער עילוי פון זיין
מסירת נפש איז אין דעם אויפטו פון
„אפרו . . צבור על גבי המזבח“⁶¹ „כנ״ל.

ת. די הוראה דערפון אין עבודת כל
אחד ואחד:

איינער פון די טעמים וואָס מען זאָגט
פרשת העקידה בכל יום איז — „כדי
להכניע יצרו לעבוד השׁי״ כמו שמסר
יצחק נפשו“⁶². מען דאַרף וויסן, אַז די
הכנעה דאַרף ברענגען דערצו, אַז דער
„אפר“ (גשמיות) פון אַ אידן זאָל זיין
„צבור על גבי המזבח“.

דער ענין אין דעם:

תפלות כנגד תמידיו תקנום⁶³, וואָס
קרבן תמיד איז אַן עולה וועלכע איז
כליל לה׳. ווייל די שלימות פון תפלה
איז, אַז אַ איד זאָל זיך אינגאַנצן אוועק-
געבן צום אויבערשטן⁶⁴.

אבער דער ביטול ומסירת נפש פון
תפלה גיט „אַן אַרט“, אַז לאחר התפלה
זאָל דער איד אַרויסגיין „מחוץ למחנה“
און פאַרנעמען זיך מיט ענינים הגש-
מיים. אמת טאַקע, אַז עבודת התפלה
טוט ביי אים אויף אַז דאָס זאָל זיין נאָר

(58) שלכן גם לפי הביאור דלעיל (סעיף ד)
בענין של תרומת הדשן והוצאת הדשן בעבודת
האדם — עבודת הביוריים — הרי זמנן (במקדש,
ועד׳ז עתה — באמירתו) הוא בתחילת היום,
לרמז, שגם עבודת הביוריים צ״ל (רק) הקדמה
והכנה לעבודת הקרבנות שׁע״ג המזבח, כפנים.
(59) יומא כג. ב. פרשי׳ צו ו. ד. רמב״ם הל׳
תמידיו ומוספין פ״ב ה״י.
(60) לבושי האדם — תניא פ״ד.

61 (54) להעיר גם ממגיד מישרים להב״י (ר״פ
תצוה. ועוד), ושם תשרף על קדושת שמי ויהי
אפרך מונח ע״ג מזבח.

62 (55) שׁרע אדה״ז ארח מהד״ק ס״א ס״י (מב״י
לסא״ח שם), ובמהד׳ת שם (ס״ט) השמיטו. ואכ״מ.

63 (56) ברכות כו. ב.

64 (57) דק״ש ענינה — מסנ׳, ושמו״ע — ביטול
במצאות, כעבדא קמי מרי.

התפלה דארף זיין אין אן אופן וואָס „נעמט מיט“ זיין גוף וכל עניניו הגשמיים, ביז אַז ער פילט ווי ביי אים איז ניטאָ קיין „מחוץ למחנה“, און זיין גשמיות איז אינגאנצן דורכגעדרונגען מיט קדושה.

און בכח זה איז זיין התעסקות מיט ענינים גשמיים אין אן אופן אַז זיין גאַנצע כוונה דערביי איז בלויז צוליב די תועלת וואָס וועט דערפון אַרויסקומען בעבודתו ית', במקום המערכה.

און דעמאָלט איז אפילו ווען ער גייט אַרויס (לאחרי התפלה) „מחוץ למחנה“ צו פאַרנעמען זיך מיט עניני העולם, הנהג בהם מנהג דרך ארץ“ — פילט

(משׁיחת שׁ״פ 9 בה״ב תשכ״ח)

(61) ברכות לה, ב. וראה טושו״ע או״ח סקנ״ו.

ויצא

נאכן ברענגען דעם לימוד פון יעקב, איז דער אַלטער רבי ממשיך: „לפיכך אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום וכן אין האדם רשאי לעשות מלאכה בבהמתו בלילה ולהשכירה ביום ואין הפועל רשאי להרעוב ולסגף עצמו שהרי מחליש כחו ולא יוכל לעשות מלאכה בעל הבית בכח“.

די דינים („אין הפועל רשאי כו“) ווערן געבראַכט אויך אין רמב"ם⁶; אבער דאָרט קומען זיי אין דער פריער־דיקער הלכה⁷, איידער⁸ ער זאָגט „כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול כו“.

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן, אַז דער שינוי איז (ניט קיין שינוי בתוכו),

א. אין סוף הלכות שכירות⁹ פסק'נט דער רמב"ם: כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן . . וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר¹⁰ כי בכל כחי עבדתי את אביכן. לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר¹¹ ויפרץ האיש מאד מאד.

דער אויבנדערמאנטער דין ווערט אויך אַראָפּגעבראַכט אין שולחן ערוך פון אַלטן רבי'ן, וז"ל: „וכדרך שבעל הבית מוזהר שלא לגזול שכר העני ולא לאחרו כך העני מוזהר שלא יבטל מלאכת בעה"ב ויבטל מעט כאן ומעט כאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן . . וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד“.

בהשקפה ראשונה זעט אויס, אַז דער אַלטער רבי איז בלויז מעתיק לשון הרמב"ם (מיט שינויים קלים). אָבער כד דייקת שפיר זעט מען אַ שינוי עיקרי¹² בשו"ע אדה"ז:

- (1) פ"ג ה"ז.
- (2) פרשתנו לא, ו.
- (3) שם ל, מג.
- (4) חלק ח"מ הלכות שאלה ושכירות וחסימה סעיף כ.
- (5) השינוי שברמב"ם מתחיל ההלכה „כדרך“, ובשו"ע אדה"ז „וכדרך“ — יש לומר, כי בשו"ע אדה"ז בא בהמשך להלכות הסמוכות לפניו (באותו היסוד) שבהן מדובר על האזהרה, שלא לגזול שכר

העני ולא לאחרו; משא"כ ברמב"ם כתב עד"ז לא בפרק זה, כי"א לפני — בפ"א שם, ותחלת ההלכה (ה"ז). „כדרך שמוזהר“ — באה כסיום כל הלכות שכירות.

(6) ברמב"ם (שם ה"ז). או לדוש בפרתו ערבית ולהשכירה שחרית — ועד"ז הוא בסמ"ג דלקמן הערה 20. (בתוספתא שבהערה 8 „לחרוש“ (וכיה ברי"ף ב"מ פ"ז (פס), א) וברא"ש שם ס"ג). ובירושלמי (שבהערה 8) „לא יחרוש אדם בפרתו בלילה וישכירנו ביום“. ולכאורה הרי שינוי בדין, אם האיסור הוא דוקא כשעובד בלילה או רק בערבית — ראה חסדי דוד לתוספתא שם.

(7) ברמב"ם שם מוסיף: ומאכיל מזונותיו לבניו. ועד"ז הוא. בטוש"ע שבהערה 10. והוא כבתוספתא שם. אבל בירושלמי שם ליתא תיבות אלו.

(8) ומקורם בתוספתא ב"מ פ"ח, ב; ירושלמי דמאי פ"ז ה"ג — כנסמן במ"מ והגה"מ לרמב"ם שם.

(9) ה"ז.

(10) וכיה בטוש"ע (ולבוש) ח"מ ס"ט שלו — (א) שהם בב' הלכות: (ב) „אין הפועל כו“ הוא (פי"ט) לפני (ס"כ). „מוזהר הפועל שלא יבטל כו“.